

Kwartiermaker Cathy van Beek bruist van de ideeën

‘FINANCIALS ZIJN BELANGRIJK BIJ VERGROENEN ZORG’

Liefst 135 partijen ondertekenden onlangs de Green Deal. Tientallen zorginstellingen beloofden zich in te zetten voor ‘groene’ zorg. Kwartiermaker Cathy van Beek ziet allerlei mogelijkheden. ‘Als financials meewerken, gaat het dubbel zo snel.’

Financials in de zorg spelen een superbelangrijke rol op het gebied van duurzaamheid, maar naar mijn indruk hebben ze dat nog niet allemaal door’, zegt Cathy van Beek helemaal aan het begin van het interview. ‘Als zij gaan meewerken, als zij het onderwerp agenderen, kritische vragen stellen, dan gaat het allemaal een stuk sneller.’ Als wordt gevraagd of Fizi als vereniging ook een handtekening zou moeten zetten onder de Green Deal, de overeenkomst over duurzaamheid in de zorg die allerlei partijen onlangs hebben ondertekend, knikt Van Beek enthousiast. ‘Zeker, dat zou heel erg waardevol zijn.’

In 2011 spraken de Rijksoverheid, de grote werkgeversverenigingen en diverse milieuorganisaties af samen te gaan werken om Nederland duurzamer te maken. De Green Deal, werd de overeenkomst genoemd. De jaren erna werden kleinere Green Deals gesloten met partijen uit allerlei sectoren, variërend van sportvissers die beloofden geen lood meer aan hun lijn te hangen, tot bedrijven die zouden onderzoeken of ze van groente-afval plastic konden maken. In 2015 ondertekenden 54 organisaties uit de zorg een soortgelijke overeenkomst. De zorgaanbieders, vaak grootverbruikers van energie, water en voedsel, zouden beginnen met verduurzamen. Dat heeft veel opgeleverd.

Op 10 oktober jongstleden heeft de zorgsector een nieuwe Green Deal gesloten, Duurzame Zorg voor een Gezonde Toekomst. Samen met het ministerie van VWS zetten een kleine 130 partijen hun handtekening onder de overeenkomst, onder wie gemeenten, banken, bran-

cheorganisaties, zorgverzekeraars, patiëntenverenigingen, leveranciers en tientallen individuele zorginstellingen. Zij beloofden te streven naar een reductie van 49% van de uitstoot van CO₂ in 2030 en CO₂-neutraliteit in 2050, een circulaire bedrijfsvoering, voorkomen dat medicijnresten in afvalwater verdwijnen en een gezond makende leefomgeving. Van Beek is benoemd tot Kwartiermaker. Zij moet partijen stimuleren om echt werk te maken van de gedane beloften.

Tijdens haar lange carrière heeft Van Beek allerlei functies in de zorg bekleed. Ze was onder meer vice-voorzitter van de NZa en de vereniging van bestuurders in de zorg NVZD. Een jaar geleden nam ze afscheid als bestuurder van het Radboudumc. Die ervaring, gecombineerd met haar enthousiasme, maakt haar de aangewezen persoon voor deze klus. Overal ziet ze mogelijkheden. Als het inleidend gesprek over architectuur gaat, zegt ze: ‘Duurzaamheid is een integraal concept. Alleen als je vanuit die invalshoek naar nieuwbouw kijkt, krijg je gebouwen waar niet alleen het materialenpaspoort deugt, maar ook waar personeelsleden het naar hun zin hebben en patiënten minder stress ervaren. Wie duurzaamheid in zijn portefeuille heeft, mag zich overal mee bemoeien’, zegt ze. En met een klatende lach laat ze erop volgen dat ze haar taak om die reden alleen al zo leuk vindt.

Happening

Van Beek heeft zich haar nieuwe al rol helemaal eigen gemaakt, want zodra maar wordt gesuggereerd dat Fizi de Green Deal zou kunnen ondertekenen, stelt ze voor

*Pim Diepstraten,
Maarten-Jan de
Wit en René Bogaarts,
Bogaarts
Communicatie*

Cathy van Beek

Green Deal

daar een happening van te maken. 'Misschien kunnen we er een seminar aan verbinden, of doen we het op jullie congres. Misschien wil er een minister komen en kunnen we er andere stakeholders bij betrekken', zegt ze. Het draait bij de Green Deals om bekendheid en betrokkenheid. 'We willen partijen geen concrete verplichting opleggen, geen norm, maar op 1 mei moeten de care- en de curesector wel kunnen aangeven waar ze staan en hoe ze in 2050 CO₂-neutraal willen worden. De Green Deal is niet vrijblijvend. Als de financials actief meewerken, gaat het veel sneller.'

De meerwaarde van de tweede Green Deal ten opzichte van de eerste zit hem volgens Van Beek in het feit dat er zoveel meer partijen gezamenlijk meedoen. 'De eerste deal werd ondertekend door moedige koplopers, maar het ministerie heeft al snel gezegd dat we de doelstellingen uit het regeerakkoord ten aanzien van klimaat niet redden met losse instellingen. Daarom ben ik zo blij dat de brancheorganisaties nu mee doen, die aanvankelijk terughoudend waren. Zij zijn inmiddels druk bezig de benodigde expertise te mobiliseren. Met deze overeenkomst is duurzaamheid verankerd in beleid, gestructureerd. En ook VWS is veranderd, bij het ministerie zelf is duurzaamheid ook nog maar kort geleden op het netvlies verschenen. Daardoor is duurzaamheid nog niet opgenomen in het Hoofdlijnenakkoord Medische Specialistische Zorg. Dat is echt jammer, een paar haakjes zouden hebben geholpen.'

De eerste deal hadden zorgverzekeraars niet als groep ondertekend, slechts een paar afzonderlijke verzeke-

raars hadden beloofd bij de inkoop van zorg ook duurzaamheid te betrekken. 'Monitoren of dat gebeurde, was daardoor heel erg moeilijk. We hadden ook geen formele macht. Dat is anders als er straks routekaarten liggen. Aan die afspraken worden de sectoren gehouden. Veranderkundig is niet te onderschatten dat partijen die nu met de minister op de foto staan, hun handtekening publiekelijk gezet hebben en dat in hun nieuwsblaadjes ventileren. Ik zie dat er nu echt wat gaat gebeuren. Na de eerste Green Deal stelde ik me voor hoe bestuurders, dokters en verpleegkundigen dachten: er is ergens een Deeltje afgesproken, maar wat heb ik ermee te maken? Daarom hebben we ook de Federatie van Medisch Specialisten (FMS) en de VenVN erbij betrokken.'

Draagvlak

Van Beek vertelt dat ze op een strategiebijeenkomst van de FMS met de voorzitters van de wetenschappelijke verenigingen was uitgenodigd, om hen ervan te overtuigen dat ook zij konden vergroenen. 'Ik liet zien wat er in het Verenigd Koninkrijk al was bereikt, bijvoorbeeld op het gebied van nefrologie. Hoe het hele proces van dialyse was vergroend. Moet een patiënt wel naar het ziekenhuis komen? Kan dat niet dichterbij, of thuis, zodat er minder transport plaatsvindt? Kan het niet 's nachts, zodat iemand overdag naar school kan of kan doorwerken? Waar komt de spoelvoelstof vandaan? Worden de mensen daar goed betaald? Is er geen sprake van kinderarbeid? Hoe zit het met de verpakkingen? Hoe wordt dat vervoerd? Wat gebeurt er daarna met de spoelvoelstof? In het UMCU heeft men de handschoen opgepakt. De vereniging van orthopeden heeft als eerste wetenschappelijke vereniging de Green Deal getekend.'

Aanvankelijk was Van Beek bang dat zorgprofessionals er weinig voor zouden voelen om te vergroenen omdat ze het al zo druk hebben en kampen met personeelstekorten. 'We hebben de Faculteit managementwetenschappen gevraagd dat te onderzoeken. Daaruit bleek dat er een groot draagvlak is voor duurzaamheid. Men ergert zich groen en geel aan alle verspilling!'

Al gaat duurzaamheid al lang veel verder dan vastgoed, volgens Van Beek blijft dat aspect belangrijk. 'Bij de brancheorganisaties staat dat in het kader van het klimaatakkoord natuurlijk heel hoog op de agenda. Het is leuk om te zien hoe het soms uitwerkt als je de bewoners, patiënten of medewerkers laat participeren. Ik was laatst bij een intervisiebijeenkomst in de gehandicaptenzorg, toen een bewoner op de deur klopte. Hij kwam rapporteren hoeveel lampen er die avond onnodig hadden gebrand. Hartverwarmend! Ook patiënten is verspilling een doorn in het oog. We moeten niet vergeten dat liefst 5% van de CO₂-uistoot afkomstig is van

Duurzaamheid is integraliteit, het lukt alleen met een gezamenlijke aanpak

de zorg. Een op de zes sterfgevallen wordt veroorzaakt door milieuvervuiling. Wij maken mensen eerst ziek en dan beter... Dát probeer ik dokters en verpleegkundigen te laten zien. Het gaat niet alleen om de planeet, maar ook om je patiënten, je kinderen, en de kinderen van je kinderen.'

'Zwaargewichten'

'We richten ons natuurlijk ook op bestuurders, zegt Van Beek, 'maar duurzaamheidsbeleid moet in de genen van de hele organisatie gaan zitten.' Ze ziet allerlei wegen die daartoe kunnen leiden. Ze heeft bijvoorbeeld van dichtbij ervaren hoe de betrokkenheid van externe 'zwaargewichten' aarzelende bestuurders over de streep trekt. Verder verwacht ze dat technologie een beweging van onderop kan bewerkstelligen. 'Een app op je telefoon die de luchtkwaliteit meet bijvoorbeeld. Als de jongere generatie dat soort dingen gaat gebruiken, komt er iets op gang. Ze willen misschien helemaal niet meer wonen waar zo'n sluipmoordenaar rondwaart.'

Afgelopen jaren hoorde Van Beek nogal eens dat afdelingen inkoop en onderhoud wel wilden verduurzamen, maar dat bestuurders er niets voor voelden omdat het duurder zou zijn. Dat zou mede gevoed zijn door de financials. 'Dat kan niet meer', zegt ze beslist. 'Het helpt dat bestuurders hun handtekening gezet hebben onder de Green Deal. Het afgelopen jaar is duidelijk geworden dat verduurzamen móet. Nadat minister Wiebes had besloten dat we van het gas af gaan, is iedereen wakker geworden. Ik hoor mensen wel mopperen dat de zorg het al zo druk heeft, dat er zoveel personeelstekorten zijn – en dat is ook zo – maar bestuurders moeten nu echt in beweging komen. De financials kunnen daar veel in betekenen. Op brancheniveau inzichtelijk maken waar hun instelling staat bijvoorbeeld, want de normering moet uit de sectoren zelf komen.'

Op de vraag of de financiële kaders dat wel het toelaten, antwoordt Van Beek resoluut. 'Er wordt vaak gezegd dat het geld ontbreekt, maar dat is flauwekul! Duurzaam werken is door de bank genomen goedkoper. Maar je moet het kortetermijnperspectief durven los te laten. Uit dat voorbeeld van de afdeling nefrologie is gebleken dat je er geld mee kunt verdienen. Je kunt het op de achterkant van een sigarendoosje uitrekenen. In het Radboudumc is men begonnen met groene OK's. Een van de vragen betrof de afschrijving in tien jaar. Was dat nodig? Daar hebben ze 7,5 ton kunnen besparen. En er gebeurden andere boeiende dingen. Voor het eerst zat de man van de technische dienst aan tafel met de anesthesist. Fantastisch. Mensen die elkaar anders nooit rechtstreeks ontmoeten, werken als gelijkwaardige partijen samen.'

Er wordt vaak gezegd dat het geld ontbreekt, maar dat is flauwekul! Duurzaam werken is door de bank genomen goedkoper

'Financials hebben het moeilijk, met name als het bestuur aan termijn van een jaar vasthoudt en niet het geduld of de financiële buffer heeft om over een periode van vijf jaar te kijken. Maar ook zij kunnen met andere partijen om tafel gaan zitten. Duurzaamheid is integraliteit, het lukt alleen met een gezamenlijke aanpak.'

Slechts een klein percentage zorgaanbieders is al met beleid op het gebied van duurzaamheid in de breedte bezig. De anderen denken alleen nog maar aan isolatie, zonnepanelen, groene daken en led-verlichting. 'Maar ook dat is belangrijk. Sterker, kijk eerst daar naar, daar zitten de *quick wins*. We gaan de komende jaren monitoren. Staan instellingen na een jaar waar ze beloofd hadden te zullen staan? Anderhalf jaar geleden vroeg ik de zeventig aanwezigen op een bijeenkomst van de Nederlandse Vereniging van Toezichthouders in de Zorg wie duurzaamheid agendeerde. Er ging één vinger omhoog. Eén! Dat is vreemd, omdat zij raden maatschappelijke verankering moet borgen.'

De rol van financials is volgens Van Beek niet te onderschatten. 'Ze zouden eens met de zorgprofessionals moeten praten. Vragen of zij van deze Green Deal hebben gehoord. De businesscases in het langetermijnperspectief plaatsen. Informatie over het onderwerp verspreiden. Met hun ideeën de organisatie in gaan. De ondernemingsraad vragen of zij iets kunnen betekenen. Fizi zou workshops over het onderwerp kunnen organiseren. Financials moeten het onderwerp samen met de RvB prioriteren. Doorgaans heeft hun leidinggevende, de CFO het in portefeuille, maar je kunt je afvragen of duurzaamheid niet zo integraal en corporate is dat het onder de verantwoordelijkheid van de CEO zou moeten vallen.'

'Financials zouden gebruik kunnen maken van het Global Reporting Initiative, dat richtlijnen geeft voor duurzaamheidsrapportering. Het Milieu Platform Zorg is met certificering bezig. Bij vastgoed kun je kijken naar de eisen van Breeam of een ander keurmerk. En ga vooral uit van het denkraam van de Sustainable Development Goals, zodat je ziet waar het vandaan komt. En als iets niet precies passend is, máák je het passend. Doe iets. En doe het samen.' ◆